

EXAMENSARBETE

Våren 2009

Lärarytbildningen

Utelek på förskolan

- en fallstudie

Författare

Anna Andersson

Handledare

Charlotte Tullgren

www.hkr.se

Utelek på förskolan

- en fallstudie

Abstract

Studiens syfte har varit att dels undersöka vad barn leker och vad de leker med vid utevistelse på förskolan och dels att studera leken ur ett genusperspektiv. Läroplanen för förskolan framhäver att barn har rätt att vistas både inne och ute på förskolan samt att de ska ges möjlighet till att leka utifrån deras fantasi och intressen. Läroplanen ska även ligga till grund för ett arbete där jämställdhet mellan könen råder. Alla barn oavsett könstillhörighet har samma rättigheter på förskolan och ska ges samma möjligheter till lek och aktivitet såväl inne som ute på förskolan. Det är en daglig rutin på de flesta förskolor runt om i landet att vistas ute en till två gånger dagligen, det finns även en del förskolor som lägger all sin tid utomhus. Av någon anledning har utevistelse blivit en aktivitet som inte planeras i samma omfattning som aktiviteter inomhus. För att ta reda på vad barn leker och vad de leker med vid utevistelse på förskolan har en fallstudie gjorts, vilken delades upp i tre tillfällen som samtliga varit i form av videoobservationer.

Resultatet av undersökningen visar att det finns vissa skillnader mellan pojkars och flickors lek och även i deras val av leksaker. Det visade sig bland annat att pojkar lekte med pinnar och letade efter spår av olika slag. Flickor sopade rent på gården, vilket inte pojkar gjorde. De gemensamma lekarna var att gräva och göra lera i sandlådan, cykla, gunga och leta maskar. Utifrån materialet som videoobservationerna gav synliggörs ytterligare en skillnad i pojkars och flickors lek, sättet att kommunicera på under en lek. Pojkar diskuterade livligt med varandra medan flickor hade lugnare samtal där de försökte skapa samstämmighet. Fallstudierna visade dessutom på att barn leker både uppdelade efter deras könstillhörighet och i blandade grupper.

Ämnesord: Utelek, lek, förskola och genus

Innehåll

FÖRORD.....	5
1 INLEDNING.....	6
1.1 BAKGRUND.....	6
1.2 SYFTE.....	7
1.3 PROBLEMPRECISERING.....	7
1.4 STYRDOKUMENT.....	7
2 LITTERATURGENOMGÅNG.....	9
2.1 LEK.....	9
2.1.1 Definition av lek.....	9
2.1.2 Lekens betydelse.....	9
2.1.3 Lek inne och ute.....	11
2.2 LEK UR ETT GENUSPERSPEKTIV.....	12
2.2.1 Definition av genus.....	12
2.2.2 Pojkar respektive flickors lek.....	14
2.3 LEKSAKER.....	15
2.3.1 Leksakers betydelse.....	15
2.3.2 Leksaker och läroplanen.....	16
2.3.3 Leksaker ur ett genusperspektiv.....	17
3 METOD.....	18
3.1 VAL AV METOD.....	18
3.2 URVAL.....	18
3.3 GENOMFÖRANDE.....	19
3.4 ETISKA ÖVERVÄGANDE.....	20
3.5 BEARBETNING AV MATERIAL.....	20
3.6 METODDISKUSSION.....	20
4 RESULTAT.....	22
4.1 VAD BARN LEKER.....	22
4.1.1 Lek och leksaker.....	22
4.1.2 Skillnader mellan pojkar och flickors sätt att leka.....	23
4.1.3 Regellekar.....	24
4.1.4 Lekens spontanitet.....	25
4.2 VAD BARN LEKER MED.....	26
4.2.1 Utgångspunkten påverkar leken.....	26
4.2.2 Hur redskap används.....	27
4.3 HUR POJKARS RESPEKTIVE FLICKORS LEK SER UT.....	28
4.3.1 Pojkarnas lek.....	28
4.3.2 Flickornas lek.....	28
4.3.3 Skillnader mellan pojkar och flickors lekar.....	29
4.4 POJKARS RESPEKTIVE FLICKORS VAL AV LEKSAKER.....	29
4.4.1 Redskap påverkar leken.....	30
5 DISKUSSION OCH ANALYS.....	32
5.1 LEK.....	32

5.2 UTEGÅRDEN OCH LEKSAKER	33
5.3 GENUSPERSPEKTIVET	34
6 SAMMANFATTNING	36
REFERENSLISTA.....	38

BILAGA I

Förord

Min tid på Högskolan i Kristianstad är snart till ända och examen är nära. Mitt i utbildningen kändes allt som en evighet utan ände, men nu plötsligt är slutet här och det är dags att ta ett kliv ifrån skolan och ut i verkligheten emot ett jobb som förskollärare! Vill tacka alla som stöttat mig under utbildningen och framför allt nu under arbetet med denna uppsats, så först och främst tackar jag min handledare Charlotte Tullgren för all hjälp och uppmuntran jag fått under arbetets gång. Tackar även min handledningsgrupp som har kommit med många bra tips och idéer som har fört mig vidare i arbetet. Ett jättestort tack till barn, föräldrar och personal på förskolan där undersökningen genomfördes, utan er hade det antagligen inte gått lika bra. Sist men inte minst så tackar jag min mor som ställt upp och gjort det möjligt för mig att sitta i lugn och ro med uppsatsen.

1 Inledning

Denna uppsats behandlar barns utelek i förskolan. I sökandet av litteratur kring lek, barn och genus hittades främst litteratur, avhandlingar och tidskrifter som behandlade lek inomhus. Vid en sökning av "lek" på Libris.kb.se gav 426 träffar, medan sökordet "utelek" gav 19 träffar (www.libris.kb.se.). Uteleken, vad barn leker och vad de leker med verkar inte lika studerat såsom lek inomhus och vad pojkar respektive flickor leker med inne på förskolorna. Barns lek har bland annat studerats som ett fenomen i sig och utifrån ett genusperspektiv. Av någon anledning verkar utelek blivit en rutin som kommit i skymundan bland andra planerade aktiviteter i förskolan. Trots detta är det självklart att vistas utomhus en till två gånger om dagen. Det finns även Ur och Skur-avdelningar som lägger all sin tid utomhus, både vad gäller aktiviteter, måltider och de fria lekarna. Eftersom uteleken inte är ett lika omskrivet ämne som innelek och lek i sig är så finner jag det intressant att studera barns utelek. Barn har genom alla tider lekt utomhus och gör än idag, men vad de leker och vad de leker med ska i denna uppsats försöka besvaras med hjälp av en fallstudie.

1.1 Bakgrund

Vårt samhälle är i ständig utveckling och förändring, det tillkommer rutiner medan andra försvinner. Samma gäller i barns vardag, förändringar sker i och runt hemmen men även på förskolorna. Däremot har utevistelse funnits med som ett dagligt inslag i förskolorna sedan den tid då barnträdgårdarna fanns, och fram till idag då vi har förskolor som styrs av en läroplan.

Barns lek och val av leksaker ser antagligen olika ut beroende på kön, tillgången på material, åldersgrupp, gruppens sammansättning, etnicitet samt traditioner och rutiner på förskolan. Studiens syfte är bland annat ur ett genusperspektiv undersöka vad barn leker och vad de leker med, därför kommer andra aspekter som skulle kunna påverka leken och valen av lekmaterial inte att behandlas. Däremot kan slutresultatet ha blivit påverkat av andra aspekter, av denna anledning kommer dessa eventuella påverkningar att nämnas i avsnittet Diskussion och slutsats. Denna studie kommer att behandla genus som det sociala könet, alltså inte det biologiska könet som man är född till. Odelfors (1996), Hedlin (2004), Sandberg & Pramling-Samuelsson (2005) är överens om att genus innebär att man skapar sin och andras identitet genom social samvaro med andra individer. Skillnaden könen emellan biologiskt sett är

kroppens utformning, medan genus är de skillnader som har konstruerats och skapats i interaktioner mellan samhället och individen. Svaleryd (2002) menar att allt eftersom man lever och växer upp så blir man ständigt matad med traditionerna och kraven som många gånger inte ens ifrågasätts. Barn som börjar i förskolan har redan blivit ”inskolade” och informerade om de så väl uttalade stereotyperna, flickornas rosa och glittriga- och pojkarnas mörka och häftiga värld, allt som vårt samhälle har skapat. Föräldrar, medmänniskor och media har gett barnet en bild av som är tillverkat för flickor respektive pojkar.

1.2 Syfte

Syftet med den här undersökningen är dels att studera vad barn leker och med vad de leker och dels att studera leken ur ett genusperspektiv.

1.3 Problemprecisering

Mot bakgrund av uppsatsens syfte söker jag nu svar på följande frågeställning:

- Vid fri utelek på förskolan, vad leker barn?
- Vad leker de med?
- Hur ser pojkar respektive flickors lek ut?
- Hur ser pojkars respektive flickors val av leksaker ut?

1.4 Styrdokument

Förskolan är styrd av en läroplan som trädde i kraft 1/1 1998. Denna läroplan kommer fortsättningsvis i arbetet att benämnas som Lpfö 98. Vad säger då läroplanen för förskolan? ”Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö” (Läraryrket, 2005. s, 28).

Innan Lpfö 98 fanns tryckt och klar så utarbetade en grupp ifrån Utbildningsdepartementet ett förslag som kom att ligga till grund för läroplanen för förskolan. Förslaget innehöll bland annat att: När ett barn kommer till förskolan har det redan en uppfattning om hur man är som pojke respektive flicka. Det finns ofta en klar bild av vilka saker som är för flickor och vilka som är till för pojkar. Förskolan ska utforma sin miljö så den stimulerar till lek och aktivitet, den ska även ligga till grund för ett arbete där alla behandlas lika oavsett könstillhörighet. Den pedagogiska miljön ska ge alla barn samma tid, utrymme, material och möjligheter till lek,

lärande och utveckling. Samtliga barn på förskolan ska kunna delta och använda leksaker samt övrig utrustning som finns oberoende av deras kön (SOU, 1997:157).

Ett av de utformade uppdragen som Lpfö 98 förespråkar att alla barn ska få vistas utomhus och ha tillgång till material som kan användas i lek. När barn leker så använder de ofta olika föremål som symboliserar såväl vardagliga redskap som fantasisaker. Inomhus på förskolan så finns det många gånger en större tillgång på leksaker än vad det gör utomhus.

2 Litteraturgenomgång

Detta avsnitt är en litteraturgenomgång som kommer att bearbeta begreppen; lek och genus. Det redogörs för lekens betydelse för barns utveckling, skillnader och likheter mellan såväl pojks och flickors lek som lek inne och utomhus.

2.1 Lek

2.1.1 Definition av lek

Enligt Knutsdotter-Olofsson (1987) så finns inte någon klar definition av vad lek är eftersom det är ett sådant brett begrepp som kan ha olika betydelser för olika personer, och en situation kan ge begreppet lek en ny innebörd. Det finns några olika kriterier som kan användas för att definiera det som utmärker lek; det ska vara roligt att leka, ingen ska känna sig tvingad att delta, leken uppstår ofta spontant och har inget förbestämt mål. Vidare menar Knutsdotter-Olofsson att leken styrs av något inom individen som lockar till aktivitet (Knutsdotter-Olofsson, 1987).

I linje med ovanstående menar Löfdahl (2002) att lek inte är ett entydigt begrepp, utan har många innebörder beroende på vad man har som fokus när man studerar lek. Författaren menar vidare att man kan välja att titta på kroppen, individen, gruppen, utveckling av språket, som ett sätt att förstå omvärlden och ett tillvägagångssätt barn använder för att skapa mening. Lek behöver inte användas för att lära, skapa eller utveckla, barn leker även för att det är roligt (Löfdahl, 2002).

2.1.2 Lekens betydelse

På medeltiden såg man barn som vuxna, fast i ett mindre format, alla vuxnas egenskaper fanns även hos barn. Tiden mellan 1500-talet och 1800-talet såg man barn som onda varelser som behövde fostras till godhet. Den kristna tron skift, bibeln, hade en motsatt syn på barn, nämligen att de var oskyldiga och behövde fostras för att klara sig i livet. Trots dessa två skilda bilderna av barn så gav de samma slutresultat, barn måste fostras för att bli goda och självständiga. Fröbel levde på slutet av 1700-talet till mitten av 1800-talet, även han hade tankar om att barn måste fostras för att få en god moral (Tullgren, 2003). Fröbel är den man förknippas med begreppet "fri lek". Han startade verksamheter som hade som syfte att ge barn tillfälle för att kunna leka och vara aktiva. Dessa verksamheter blev sedan inspiration för

Sverige när de så kallade barnträdgårdarna skapades, som i sin tur var föregångare till det vi idag kallar förskola. Fröbel använde leken som en metod för att lära barn arbeta tillsammans med varandra. Han ansåg därmed att barnen skulle utvecklas och bli fria och självständiga individer (Lindqvist, 1996). Fröbel såg leken som en drivkraft som kom inifrån barnet, detta var en kraft som vuxna skulle stödja. I leken utvecklas barn menade Fröbel. På 30-talet ändras barnträdgårdens fostran med syfte på att ge barn en god moral till att anpassa barn till ett samhälle i ständig förändring. Här börjar en vetenskaplig psykologisk teori som ser till enskilda barnets psykologiska utveckling. Den nuvarande storbarnkammaren ville skapa möjligheter till lek och barn skulle även få chansen att leka med andra barn. I början av 1950-talet fördjupas denna teori om barns psykologiska utveckling, lek ansågs vara en väg till lärande, barn kan på ett lekfullt sätt skaffa sig kunskaper. Trots detta synsätt blir inte leken en central del i verksamheten (Tullgren, 2003).

1970-talets syn på barn var präglad på bland annat Piagets stadieteori, där biologisk mognad lyfts fram. Även leken ses i stadier, leken utvecklas parallellt med mognaden. Pedagogerna ska låta barn leka ifred och låta leken ha sin gilla gång. Utifrån stadieteorierna växte *Pedagogiskt program* fram under 1980-talet, där man som pedagog fick rollen att leda in barn som avviker på vad som ansågs vara rätt utvecklingskurva. Pedagogerna ska förena nytta med nöje, då lek ses som bästa vägen till lärande. Som pedagog skulle du inte bara skapa tillfällen för lek utan även delta i den eller observera den (Tullgren, 2003).

År 1998 kom läroplanen för förskolan som gäller än idag och den förmedlar en syn på barn som kompetenta, aktiva och sociala. Läroplanen lyfter fram leken som en kommunikationsväg och att den har en stor betydelse för barns utveckling, samt att barn ska ges tid och möjlighet till lek (Tullgren, 2003). Leken utgör en viktig del för barns utveckling. I leken tränas motorik, empati och det läggs en grund för ett framtida lärande. Barns lek kommer naturligt, de återskapar, uppfinner och bearbetar olika livssituationer (Langlo m.fl. 2002). Precis som Langlo m.fl. anser Moyles (1995) att lek utvecklar fler sidor hos barn än enbart leken i sig och utgör på så vis en viktig del för barns framtida lärande. Lek utvecklar en rad olika färdigheter; sociala, kreativa, fysiska och intellektuella. När barn leker tillsammans så övar de sig på bland annat turtagning, samarbete, språket och hur relationer människor emellan fungerar. Att leka är ett sätt för barn att lära sig samspela med andra människor. Mycket i barns lekar är imiterande av vuxenvärlden, de prövar olika attityder och normer som de stöter på i sin vardag. Ett barn vågar kanske inte skälla, skrika och bestämma över andra barn eller vuxna

för den delen när det inte är en lek, men i leken finns en trygghet som ger barnet möjlighet att pröva olika roller och agerande. Det är tillåtet att vara arg eller en dum person i leken, barnet går in i en roll och kan när som helst avbryta och återgå till sitt eget jag och säga ”jag är inte arg, jag bara leker”. Man skulle kunna se lek som en socialiseringsprocess som tillåter barn att pröva olika roller och känna olika känslor men som är en verklighet samtidigt som den är på låtsas (Moyses, 1995).

2.1.3 Lek inne och ute

Norén-Björn (1999) menar att utomhus så är det mer avslappnat än inomhus, både vad det gäller rummets begränsning och samspelet mellan alla på förskolan. Ute utvecklas barnen på ett annat sätt eftersom flera av deras sinnen används samtidigt och kroppen har mer utrymme för rörelse och ljudnivån blir helt annorlunda. Ute finns det fler möjligheter till att kunna gå undan, att leka ifred (Norén-Björn, 1999).

Vygotskij (2002) menar att i lek används ofta olika föremål som symboliserar såväl vardagliga redskap som fantasier. Inne på förskolorna finns många gånger en riklig tillgång på leksaker. Det brukar exempelvis finnas nallar, vagnar, koppar, fat, bestick, bilar, väskor, kläder, böcker, klossar och djur. Tillgången på leksaker utomhus är ofta mer begränsad, men barns lekar behöver inte begränsas bara för att det inte finns lika många fabriksstillverkade leksaker att bistå med. Vygotskij (2002) menar vidare att rummets och tingets begränsningar är brutna när den konkreta verkligheten inte längre gäller. När ett barn kan använda sin fantasi och göra om ett föremål till ett annat, skapa en fantasivärld, då har barnet lärt sig att använda sin verkliga kunskap i ett abstrakt tänkande i leken (Vygotskij, 2002).

Det är idag självklart att vistas utomhus på förskolan. Den dagliga utevistelsen finns även med som ett uppdrag för förskolan i dess läroplan. Verksamheten ska ge barnen möjlighet till lek och olika aktiviteter såväl ute som inne (Läraryrket, 2005). Enligt Mårtensson (2004) skall förskolans gård fungera både som en plats för barn att leka ostört på, men även som en mötesplats för att kunna skapa nya relationer till andra barn och samtidigt bibehålla dem man redan har. Det har visat sig vid olika studier att utegårdens miljö har stor betydelse för barns lek. Miljöns utformning påverkar både vad och var på gården barnen väljer att vistas och leka. Det är inte bara själva lekplatsen och dess utrustning som är avgörande för lekarna, utan även buskage, friytor och löst material som finns runt omkring. Mårtensson (2004) poängterar även

att man oftast inte får springa inomhus på förskolan därmed blir gården en viktig komponent för att kunna tillfredsställa barns rörelsebehov. Ute finns andra förutsättningar för att vara aktiv med hela kroppen, springa, klättra, cykla och utforska på ett helt annat sätt än vad man kan göra inomhus (Mårtensson, 2004). Norén-Björns (1999) resonemang kring förskolegårdar och utevistelse på förskolan lyfter bland annat följande; utomhus så är det mer inbjudande än inomhus, både vad det gäller rummets begränsning och samspelet mellan alla på förskolan. Ute utvecklas barnen på ett annat vis eftersom flera av deras sinnen används samtidigt och kroppen har mer utrymme för rörelse och ljudnivån blir helt annorlunda. Ute finns det fler möjligheter till att kunna gå undan och få leka ifred (Norén-Björn, 1999).

Den pedagogiska miljön på en förskola är utformad så att den talar om för barnen vad de kan och får göra där. Pedagogisk miljö är inte enbart det fysiska rummet utan den utgörs även av löst material som barnen kan använda. Man inkluderar även pedagogernas attityder, bemötande av barnen och samspelet barnen emellan som en del av den pedagogiska miljön. Man skulle kunna säga att själva klimatet på förskolan är lika viktigt som det som finns att tillgå i den fysiska miljön (Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999).

1989 kom FN:s barnkonvention som ger alla barn rättigheten att leka i en trygg och stimulerande miljö. 1999 beslutade riksdagen i Sverige att samtliga verksamheter som riktas till barn ska utgå ifrån FN:s barnkonvention (SOU 2004:115).

PBL är förkortningen på Plan- och bygglagen, som ställer krav på lekplatser och fast lekutrustning. Samtliga anordnade lekplatser med fast lekutrustning skall underhållas så att risken för skada av barn minimeras. Lekytor ska vara väl anpassade för barn och dess behov, ytorna ska även vara anpassade för barn med olika handikapp, exempelvis rörelsehinder. Ytorna ska dessutom vara stora nog för barn ska kunna vistas där utan större begränsningar. (http://www.konsumentverket.se/Documents/sakerhet/regl_Sv_lekplats_lekred.pdf).

2.2 Lek ur ett genusperspektiv

2.2.1 Definition av genus

För att kunna diskutera genus så måste man först och främst veta vad genus verkligen är. Nelson & Nilsson (2002) diskuterar kring orden kön och genus, och finner att genus är knutet till kultur och är socialt konstruerat. Man föds till ett biologiskt kön, men genus är inte

biologiskt givet. Alltså föds man till ett biologiskt kön, som inte är påverkat av någon eller något. Det biologiska könet är ett faktum som kommer kvarstå hela individens liv, såvida inte några kirurgiska ingrepp görs (Nelson & Nilsson, 2002).

Odelfors (1996), Hedlin (2004), Sandberg & Pramling-Samuelsson (2005) Svaleryd (2002) är överens om att det sociala könet, genus, är påverkbart och uppstår i interaktion mellan människor. Omvärldens förväntningar och krav appliceras på barn som då styrs in i en rolltyp som samhället anser vara typisk manlig eller kvinnlig. Svaleryd (2002) lyfter även att könsroll är det begrepp man tidigare har använt sig av då man talat om vad vi nu kallar genus. I modern forskning benämner man manligt, kvinnligt, kvinna och man med ett samlat ord, genus. Man kan dela upp genus i olika kategorier, den ena är vårt biologiska kön och den andra kategorin är hur man upplever saker och sig själv med hjälp av orden kvinnligt och manligt.

Det är inte bara människornas syn på samhället som ändras med tiden, utan samhällets syn på människor ändras också. Birgerstam (1997) hävdar att det genom alla tider varit männen som varit den starka länken, och vårt samhälle har till största delen styrts av män. Könsrollerna har under många år befunnit sig i en förändring som innebär att man snarare tittar mera på likheter och försöker jämna ut skillnader mellan könen än att lyfta männen och deras egenskaper och förmågor till skyarna. Inom förskolans värld ser läget lite annorlunda ut emot resten av samhället. Detta är en utpräglad kvinnovärld, där män inte dominerar varken i mängd eller inflytande (Birgerstam, 1997). Odelfors (1996) betonar att pojkar ofta tar större avstånd till flickor än vad flickor gör till pojkar. Anledningen till detta skulle kunna vara att samhället accepterar en flicka som är pojkaktig är bättre än en pojke som är flickaktig.

Kön är en biologisk och medfödd skillnad menar Odelfors (1996), medan det sociala könet är vad vi kallar för genus. Genus är något som skapas genom samspel och i interaktion med andra människor. I samspelet mellan människor så skapas identiteter och en persons sociala kön. Människor som befinner sig i någon typ av interaktion med varandra ger betydelser åt begreppen pojke och flicka. Man blir sitt genus genom att umgås, efterlikna och följa samhällets normer. Som individ blir man tilldelad en position och den intas för att inte avvika och riskera att inte bli accepterad. Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv blir det viktigt att ta reda på vem man är och var man tillhör. Detta sökande hos barn leder ofta till att barnen delar upp sig i grupper som sedan tar avstånd till barn av motsatta könet (Odelfors, 1996).

I likhet med ovanstående författare så menar Sandberg & Pramling-Samuelsson (2005) att genus idag inte handlar om könstillhörighet utan snarare om en roll som präglas av kultur, sociala relationer och till viss del biologiska faktorer. Genus är hur en person är, hur den uppför sig, vilka manliga och eller kvinnliga sidor den har och vilka ideal den styrs av. Dagens samhälle är i ständig förändring och när samhällets normer ändras så påverkar det även individen och på så vis även våra genusroller (Sandberg & Pramling-Samuelsson, 2005). Hedlin (2004) vidareutvecklar att förväntningarna vi har på det biologiska könet skapar vad man kallar för kvinnligt och manligt, dessa förväntningar, uppfattningar och krav som finns i ett genusperspektiv förändras, byggs på och byts ut med tiden. Det som anses vara kvinnligt i ett land kan vara raka motsatsen i ett annat. Likaså om man blickar tillbaka 250 år i tiden så finns det stora skillnader i det som ansågs vara manligt då och vad vi idag anser vara manligt. Männerna på 1700-talet skulle gråta, vilket idag inte anses som speciellt manligt (Hedlin, 2004).

Hedlin (2004) uttrycker även följande i sin avhandling: "Det finns alltid två könsroller, en manlig och en kvinnlig och man lever helt enkelt upp till sin könsroll. Maskulinitet och femininitet blir därmed konsekvensen av socialisationsprocessen." (s. 13).

Svaleryd (2002) diskuterar vidare angående könsroller; att vi förväntar oss ofta att en flicka ska vara snäll och gullig medan en pojke förväntas vara tuff och stark. Människor är idag så vana vid att man antingen köper blått eller rosa till ett litet barn beroende på vilket kön barnet har, skulle någon göra tvärtom och ge det rosa till pojken så reagerar många med sura miner medan andra tycker det är hög tid för att införa ett nytt tänk. Man kan ställa sig frågorna varför det inte tillverkas ljusblå små babyklänningar, och varför vi speglar samhället på detta stela sätt till våra barn, vår framtid (Svaleryd, 2002).

2.2.2 Pojkar respektive flickors lek

Lek skiljer sig ifrån andra aktiviteter på en förskola, då den är frivilligt vald och barnen formar den själva utifrån deras tankar och föreställningar om verkligheten. Leken delas med alla involverade och utgör en gemensam grund för deltagarna. I en undersökning som gjorts på en förskola där den observerade avdelningen hade 20 barn så visade det sig att val av platser och material var närmst identiska mellan könen (Skolverket, 1999). Den tydligaste

skillnaden mellan pojkars och flickors lek är att pojkar oftast fokuserar på handlingen och saker medan flickor sätter relationer och omhändertagande i centrum (Odelfors, 1996).

I Sandbergs & Pramling-Samuelssons studie 2005 är det tydligt att pojkar ofta leker regellekar medan flickor mest leker rollekar. Det visade sig även att pojkar och flickor leker mer uppdelat, men att de båda grupperna inte leker enbart så kallade typiska pojk- och flicklekar. Pojkgrupper kan idag leka i dockrummet, fast många gånger ser deras lekar inte ut som en typisk docklek. Pojkar kör dockvagnar med andra saker än dockor i dem och det är inte ovanligt att vagnen blir en rallybil. Det visade sig även att flickor tenderar att leka lite lugnare lekar där relationer sätts i fokus. En grupp flickor kan exempelvis söka sig till ett kloss-och byggrum där de bygger upp ett hem och leka med klossar och bilar fast relationerna är det centrala i leken. Både pojkar och flickor kan leka att de lagar mat och göra sandkakor, fast mer sällan lagas maten till dockor. Oavsett kön bjuder barnen gärna in personalen för att smaka. Studien gav även resultatet att barn idag har svårare för att leka ensamma utan en vuxens hjälp och stöd och därför vill många barn idag ha instruktioner om vad de ska göra för att kunna komma igång med en lek. Sandberg & Pramling-Samuelsson (2005) har även påvisat genom flertalet studier att barn idag slutar att leka i en stor omfattning vid en allt lägre ålder än tidigare. Detta tolkar författarna som ett resultat av dagens mediautbud, de menar att det idag är extra viktigt att bygga upp en för barnen inspirerande miljö såväl inne som ute för att få igång barnens fantasi och kreativitet och på så vis främja deras möjligheter till lek (Sandberg & Pramling-Samuelsson, 2005).

2.3 Leksaker

2.3.1 Leksakers betydelse

Enligt Nelson (2002) så ser forskare leksaker som föremål som lockar till kreativitet och gynnar barns fantasi. När barn leker och utforskar så bidrar de även till sin egen utveckling, man skulle ur en forskares synvinkel kunna säga att leksaker är föremål som främjar barns utveckling.

Nelson & Svensson (2005) menar att det inte finns några leksaker som lär barnen en specifik sak, det beror på vilken som har leksaken i sin hand och vad den väljer att göra med den. Ett exempel på en leksak som man skulle kunna tänka sig vara avsedd att lära ett barn räkna är en kulram. Om kulramen istället används som en del av ett staket för att hålla boskap på plats

eller som en instrumentbräda i ett flygplan så utvecklas barnet även om det inte lär sig att räkna med kulramen i just dessa lekar. Nelson & Svensson (2005) anser alltså att det inte finns några leksaker som är pedagogiska utan det beror på hur sakerna används om de får något pedagogiskt syfte eller ej. Författarna anser vidare att leksaker bidrar till barns utveckling genom att bland annat fungera som imitationer av saker och redskap som finns i barnens närmiljö. När barn använder leksaker har de en möjlighet att återskapa sin omgivning och på så vis kunna få en förståelse för den. Almqvist (1991) lyfter att barn ska ha roligt med sina leksaker, sysselsätta sig en stund och även kunna lära sig något av eller med dem.

2.3.2 Leksaker och läroplanen

Nelson & Nilsson (2002) diskuterar kring att både barnomsorg och skola är styrda och präglade av dess läroplaner. Läroplanen för förskolan lyfter precis som läroplanen för skolan att verksamheten skall motverka könsskillnader och aktivt främja jämställdheten på bästa sätt. För att kunna arbeta emot läroplanens mål och strävande mål har förskolorna anpassat sig vad det gäller deras leksaksutbud. Man skulle kunna säga att förskolan har skapat en egen leksakskultur. Grundstenarna i denna leksakskultur är att leksakerna ska vara lärrika, kreativa, könsneutrala, enkla och tåliga menar Nelson & Nilsson (2002).

Författarna menar vidare att leksaker kan delas upp i två olika kategorier, stereotyper och könsneutrala. Begreppet stereotyp innebär något som ständigt upprepas i en form utan att förändras. Ordet könsneutral används i detta sammanhang för att påvisa att vissa leksaker inte är tillverkade för ett specifikt kön utan passar till både pojkar och flickor (Nelson & Nilsson, 2002). Exempel på könsneutrala leksaker enligt Almqvist (1991) är; klossar, djur, instrument, böcker, pussel, spel och bollar (Almqvist, 1991). Att låta barn på förskolan leka med könsneutrala leksaker skapar möjligheter för lek i grupper där båda könen deltar på samma grunder. Med andra ord så har läroplanen påverkat förskolans utbud av leksaker då den ställer krav på verksamheten och dess utformning (Nelson & Nilsson, 2002). Henkel (2006) lägger stor vikt på jämställdhet i förskolan och vad det egentligen innebär i praktiken. Författaren anser att ansvaret för att skapa en jämställd men även könsneutral verksamhet i förskolan ligger på personalens ansvar. Det handlar om hur de vuxna möter barn utifrån deras genus och vad de ger barn, oavsett genus, för möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Det är enligt Henkel (2006) inte fel att ha både könsneutrala och stereotypa leksaker i förskolan, men däremot anser författaren att de olika leksakerna inte behöver delas upp och finnas i olika rum

inne på förskolorna. Barns val av leksaker är inte det man ska lägga fokus vid utan snarare vad vi ger dem för valmöjligheter (Henkel, 2006).

2.3.3 Leksaker ur ett genusperspektiv

Leksaker kan som tidigare påpekats delas in i kategorierna, pojkleksaker och flickleksaker. Nelson & Nilsson (2002) anser att leksaker alltid har varit uppdelade i pojk- respektive flickleksaker. Pojkleksaker föreställer och relaterar till mer manliga verksamhetsområden såsom, polis, militär, bilverkstad, samt manliga fantasihjältar. Flickleksaker präglas främst av omsorg och omvårdnad, samt saker som är relaterade till hemmet. Bra exempel på leksaker som tillverkas för flickor är; dockor, serviser, strykjärn och hästar (Nelson & Nilsson, 2002). Rithanders (1991) resonemang kring leksaker ur ett genusperspektiv stämmer väl överens med de föregående författarna. Hon hävdar att barn ofta väljer leksaker som är anpassade efter deras kön. Flickor leker rollekar, klär ut sig och leker omvårdande lekar. Barn väljer många gånger leksaker utifrån sina lekar och vad de behöver i leken. I dessa exempel på typiska flicklekar så väljer flickorna leksaker i form av dockor, kläder, väskor och leksaker som är kopplade till hemmet. Pojkar däremot leker konstruktionslekar där de bygger kojor, lego eller använder rörliga leksaker. Exempel på leksaker som pojkar använder i konstruktionslekar kan vara; lego, klossar, mekano och bilbanor (Rithander, 1991).

Begreppen pojk- och flickleksaker förklarar Hangaard-Rasmussen (2002) med att pojkleksaker ofta associeras till en god hjälte som räddar världen från det onda. Hjalte figurerna besitter alla egenskaper för att kunna vinna kampen emot de onda krafterna (Hangaard-Rasmussen, 2002). Almqvist (1991) kopplar samman flickleksaker med söta djur och dockor som flickorna ska ta hand om. Flickornas leksaker är ofta rosa och gulliga, många gånger hör de även ihop med hushållsgöromål (Almqvist, 1991).

Almqvist (1994) lyfter att barns leksaksval och innehav av leksaker ger ett uttryck för en slags könssocialisationsprocess. Denna process ger pojkar och flickor insikter om vad som anses vara kvinnligt respektive manligt, och ger i sin tur olika förutbestämda roller som barnen utifrån sina kön ska socialiseras in i. Barnen ska acceptera och anpassa sig till dessa befintliga stereotyper som media, föräldrar och kamrater skapat (Almqvist, 1994).

3 Metod

I detta kapitel kommer metodval, urval, genomförandet, etiska överväganden samt insamlat material att redogöras för. Avslutningsvis kommer en metoddiskussion.

3.1 Val av metod

Denna uppsats är en form utav kvalitativ undersökning som kallas för fallstudie. När man väljer en fallstudie har man valt en forskningsstrategi som tillåter många olika vägar för att samla in data. Jag valde att göra videoinspelningar, eftersom att man kan gå tillbaka i materialet och studera det vid så många tillfällen man vill. Vid en fallstudie kan man studera en speciell handling i sin naturliga miljö. Studien får ett djup snarare än en bredd som en surveyundersökning skulle gett (Denscombe, 2000).

Fallstudier lämpar sig för forskare som arbetar ensamma, då de ger möjligheten att studera en frågeställning lite närmre, men under en kortare tid. Fallstudie är en strategi där man undersöker en viss företeelse. Forskningsmaterialet kan samlas in på flera olika sätt, som exempelvis genom en videofilmning som sedan kan granskas på djupet. En fallstudie som utförs av en forskare som arbetar på egen hand kan avgränsas och man kan hålla sig inom en bestämd tidsram. Däremot är det viktigt att det finns en tydlig problemformulering så forskaren vet vad den letar efter (Bell, 1999).

En direkt observation är en observation som utförs runt omkring oss, och videoinspelning är ett exempel på en sådan. Att filma har en viss fördel och det är att man kan se materialet många gånger och på så vis få ett exakt material. Allt som finns med på inspelningen kan avkodas utifrån sin verkliga kontext. Vid en direkt observation får man veta hur och vad en person gör men varför är det inte säkert att man kan utläsa (Olsson & Sörensen, 2007).

3.2 Urval

Valet av förskola föll sig naturligt, då jag har personlig kännedom om avdelningen som videoobservationerna ägde rum på. Barn, föräldrar och personal vid förskolan känner mig sedan innan och jag antog att barnens lek inte skulle störas i samma omfattning av videokameran om de kände personen som höll i den. Samtliga barn som var på avdelningarna vid de tre tillfällena som videoobservationerna ägde rum ingick i observationerna. Detta pga.

det låga antalet närvarande barn. Vid första tillfället närvarade sju barn, varav tre var flickor. Vid tillfälle två var det sex barn på avdelningen och fyra av dessa var pojkar. Vid sista tillfället för videoobservation ingick sju barn, men bara två av dem var flickor.

Innan kameran startades var tanken att få en överblick av vad alla barn leker och vad de använder för saker i sina lekar. Om ett eller flera barn skulle påbörja något intressant så skulle kameran stanna i huvudsak på dem, endast lyftas kortare stunder bara för att se vad de andra har för sig. Detta för att få så brett material som möjligt. De gångerna som kameran stannades var när barn var inne i en lek eller annan aktivitet och deras intresse var fångat av detta. Barn som inte verkade göra något eller väntade osv. studerades inte närmre eftersom det inte fanns något syfte att ta reda på vad de gjorde när de inte var inne i en lek.

3.3 Genomförande

Tillsammans med personalen på förskolan valdes tre tillfällen för videofilmning ut. För att få lite variation så valde vi en förmiddag och två eftermiddagar. Innan barnen skulle gå ut så berättade jag för dem att de skulle bli videofilmade. De skulle leka som vanligt och alla skulle få vara med på filmen. Denscombe (2000) menar att en forskares närvaro vid en observation kan störa eller påverka situationen så den inte blir naturlig. Viss risk finns att forskarens närvaro skapar en kontrolleffekt, vilket innebär att de observerade reagerar och handlar på sätt som de inte skulle ha gjort i ett helt naturligt sammanhang. För att minska riskerna för denna effekt bör forskaren bli en del av de observerades vardag, detta kan bli möjligt om forskaren lär känna gruppen och det skapas någon form av tillit (Denscombe, 2000).

Barnen på avdelningen är 3 ½ - 6 år. Det var 20 inskolade barn, men det var sju stycken barn som närvarade vid tillfälle ett och tre. Vid andra tillfället var det sex barn närvarande. Detta låga antal barn beror på att videoinspelningarna genomfördes i samband med påsklovet. Varje inspelat tillfälle är en halvtimme långt. Videofilmningarna genomfördes på samma sätt som det var planerat, där samtliga barn följdes för att få en överblick vilka lekar som pågick och vilka saker som användes. När en lek utvecklades eller det blev synbart att ett barn gjorde något mer än bara satt där så gick jag närmre med kameran. Lyfte då och då upp kameran för att kunna överskåda övriga barn.

3.4 Etiska övervägande

Vad det gäller att få tillåtelse av målsmännen att få videofilma deras barn så antog jag att det skulle vara mindre tidskrävande att få in deras underskrifter och att de skulle kunna känna sig tryggare då de hade träffat mig i princip dagligen under flera veckors tid. Efter överenskommelse med en förskollärare som arbetar på förskolan där filmningen skulle ske, så skrev jag en blankett som målsmännen fick fylla i angående om de tillät videofilmning av sina barn. De fick även ta del av syftet med videoinspelningarna. Alla målsmän tillät att deras barn medverkade i min undersökning. Hade det funnits målsmän som inte velat att deras barn skulle ingå i min undersökning så hade detta självklart respekterats. Blanketten som de fyllde i innehöll även information om att deras barns identiteter kommer vara sekretessbelagda och att allt insamlat material endast kommer att användas till denna uppsats (Patel & Davidsson, 1994). Målsmännen fick även information om att när jag inte behöver materialet mera kommer det att förstöras så att ingen utomstående kan komma över det (Vetenskapsrådet, 2002).

3.5 Bearbetning av material

Samtliga videoobservationer har transkriberats. Observationerna har gått igenom vid flertalet tillfällen, detta för att inte missa något av betydelse för slutresultatet. De tre videoobservationerna blev en löpande text för att sedan kunna redigeras så att man som läsare lättare skulle kunna följa barnens lekar och övergångar mellan lekarna. Vissa delar utav det filmade materialet har tagits bort helt då det inte hade något värde för slutresultatet. Det publicerade materialet är sammanfattningar utifrån insamlade data.

3.6 Metoddiskussion

Videoobservation som val av metod, anser jag vara ett av de bättre eftersom man i efterhand kan gå tillbaka i materialet om och om igen. Eftersom jag var ensam att utföra undersökningen så skulle en vanlig observation i form av anteckningar inte få samma tillförlitlighet då det är svårt att se och skriva så mycket samtidigt, värdefull information skulle då kunna missas. Riktningen på kameran kunde varit bättre om jag haft mer erfarenhet av att göra videoobservationer. I skedet då de ägde rum så gjordes de på bästa sätt utifrån egen förmåga och avsaknad av tidigare erfarenhet av videoobservationer. Urvalet känner jag dock mig inte nöjd med då jag helst sett att det deltog lika många pojkar som flickor i

undersökningen. Detta var svårt att påverka då undersökningen gjordes i samband med påsklovet. Videoobservationerna kunde förvisso gjorts en vecka senare, men eftersom jag ville komma framåt i mitt arbete så kändes inte detta aktuellt.

Om jag skulle genomföra en liknande undersökning nu i efterhand så har jag dels lite erfarenhet men även insikten om att det kan finnas vissa svårigheter och val man måste se för att kunna få ett så bra material som möjligt. Däremot tror jag att det var ett klokt val att utföra min undersökning på en förskola där barn, personal och föräldrar känner mig. Nu efteråt med facit i hand så hade jag nog valt att följa ett barn i taget under kanske en kvart för att sedan övergå till ett annat barn som valts ut innan kameran startades.

4 Resultat

I denna del så redovisas resultaten ifrån de tre videoobservationerna. Resultatet är uppdelat i flera underrubriker för att man som läsare ska kunna utläsa vilka tillfällen som visade vilka resultat utifrån mina frågeställningar. Det har dock gjorts en sammanfattning av de tre observationerna för att kunna besvara frågan utifrån ett genusperspektiv.

4.1 Vad barn leker

4.1.1 Lek och leksaker

Utifrån resultatet av videoobservationerna synliggjordes ett samband mellan lekars innehåll och föremål som användes i leken. Alltså fanns en svårighet att endast se vad barn lekte, då detta påverkades av vad de använde för leksaker och fast lekutrustning. Vid första tillfället för videoobservation lekte barnen mestadels utifrån fasta föremål som fanns på gården, såsom gungor, rutschkanor, stenar och vatten. När en lek pågick vid stenarna så var det själva stenarna, leken kretsade runt, avtryck i stenarna och vad som funnit på stenarna förr i tiden. Barnen diskuterade om det fanns spår efter dinosaurier och hur stora dessa djur varit och hur dessa märken i stenarna hade hamnat där. Diskussionen handlade även om andra djur som till exempel sköldpaddor. Fantasi blandades med deras kunskaper kring utdöda djur. Barnen som befann sig vid stenarna, diskuterade, hoppade ifrån sten till sten eller gick runt och petade med pinnar där de trodde de skulle finna nya spår och märken. Vid diskussionen blev barnen ganska upprörda eftersom de inte delade åsikt, då gick de fram och tillbaka på och mellan stenarna medan de försökte vinna diskussionen. Så stenarna kunde även utgöra en grund för diskussion, där man försökte bevisa de nu utdöda djurens kvarlevor. Ett utdrag ifrån den transkriberade observationen visar följande innehåll i leken:

Linus, 6år, ser ett märke som han tror är ett dinosaurieavtryck, ett märke som en dinosaurie har gjort. Linus ändrar sig och han tror inte längre det är ett avtryck utan en dinosauriefot men de två år yngre pojkarna håller fast vid att det faktiskt är ett avtryck. Linus säger att det inte är ett fotavtryck men Mattias och Alfred säger hela tiden – ”Jo, det är det”. Mattias berättar för Linus att det faktiskt finns avtryck i stenar. Linus tror inte på Mattias utan säger bara – Nej, det är ingen fot. Mattias säger att det har gått dinosaurier här. Linus ändrar fokus och säger att det finns dinosaurier för de är nu stenar. Mattias tycker detta är fel och säger att de inte alls är några stenar men att det finns tänder kvar efter dem i stenarna. Linus håller inte med Mattias angående tänderna heller, eftersom att han tror att en tand ifrån en dinosaurie är lika stor som det är långt mellan Australien och Sverige.

Mattias visar nu med armarna hur stor en tand verkligen är, men Linus ger inte sig för tänderna är jättestora, så är det bara. Mattias säger att tänder är inte ifrån Australien till något men däremot så finns det några som bor i vattnet och de har långa halsar. Nu håller Linus med Mattias och då vänder Mattias sig genast om och ser väldigt förvånad ut. De börjar nu prata ihop sig om att hajar är dinosaurier precis som skräcködlor också är. Under hela diskussionen går de fram och tillbaka och verkar ganska rastlösa och irriterade. Både Linus och Mattias letar efter nya spår genom att peta med pinnar på stenarna. Alfred sitter större delen av diskussionen mellan två stora stenar och försöker följa med i Linus och Mattias diskussion samtidigt som han försöker skapa en bekväm plats att sitta på.

4.1.2 Skillnader mellan pojkar och flickors sätt att leka

Det fanns flera aktiviteter som pågick samtidigt på gården, vissa barn höll ihop hela tiden medan andra cirkulerade runt mellan olika platser och kompisar. Ett tydligt exempel på hur barn cirkulerade mellan olika lekar och vänner var när ett barn hade hämtat en spade och en spann för att göra lera, barnet frågade en kamrat om de skulle göra lera tillsammans, de började fylla en spann med sand och hämtade vatten i en pöl som fanns på gården. Barnet fick sedan en ny idé, de skulle fylla en skottkärra med vatten, de påbörjade arbetet att fylla skottkärran. Plötsligt ändrades fokus igen och de skulle istället samla vatten i en spann för att kunna måla staketet. När spannen var full så kom barnet på att de behövde flera fulla spannar innan de kunde börja måla. Barnet som blivit inbjuden till sandlådeleken följde med i alla vändningar som gjordes i deras lek. Barnen målade aldrig staketet för de övergick istället till andra lekar tillsammans med andra barn.

Här följer ett utdrag ifrån den transkriberade observationen som visar på skillnader mellan könen som till viss del kan avspegla samhällets normer:

Linus har tagit en spade och en spann som redan låg i sandlådan, han frågar Emma om de ska göra lera. Utan att svara Linus så hoppar Emma av cykeln och springer in i förrådet, hon kommer ut med två spadar. Nu de ska göra lera säger hon. Emma fyller på sand och Linus hackar den. Han springer iväg och hämtar mera vatten, Emma sitter kvar och plattar nu sanden som är i spannen. Linus kommer med en skottkärra som han vill de ska fylla med vatten tillsammans. De går båda två bort till pölen, Linus har en stor spade som han använder för att samla ihop vatten och Emma har två spadar och samlar med, en stor och en liten. De håller i vattnet i en spann som de sedan ska tömma i skottkärran. Linus bestämmer när det räcker och att de ska bära tillsammans i en varsin ände av spannen. Emma gör som Linus säger och går till sandlådan och de tömmer spannen i kärran. Linus kommer nu på att de ska måla staketet med vattnet de har samlat ihop, Emma säger inget utan går bara med. Linus ändrar sig igen och de ska nu samla mera vatten först, innan de kan måla. Han

börjar fylla sin spann med vatten en gång till och Emma kommer och hjälper honom. De kom aldrig så långt så de hann börja måla.

Pojken frågade om flickan ville vara med och göra lera i sandlådan, flickan svarade inte honom med ord men gick genast dit och påbörjade blandningen. Det var hela tiden pojken som bestämde vad de skulle göra och flickan följde honom och bytte fokus utifrån pojkens vilja. Flickan visade ett tydligt underläge emot pojken men fann sig i detta och var hela tiden uppmärksam på pojkens signaler och uppmaningar. Av videoobservationerna framgick det även att barn lekte både tillsammans och uppdelade utifrån sitt genus och att det går till viss del att urskilja skillnader mellan pojkars och flickors lek. Vad barn lekte utifrån ett genusperspektiv pekar på att det fanns vissa skillnader i strukturen på deras lekar, pojkar lekte regellekar och diskuterade medan flickor anpassade sig efter pojkars initiativ och höll sig till lugnare lekar. Samtliga barn använde löst lekmaterial som redskap för att nå olika mål.

Pontus och Linus lämnar sandlådan, tar en cykel och kör runt med den för att samla upp lite pinnar [...]. Mattias kommer tillbaka med vatten till leran, han ger Alfred spannen med vattnet och börjar istället sopa bort sand med en kratta för att göra plats i sandlådan [...]. Lina har hämtat en spann som hon går runt med, i andra handen har hon en målarpensel. Lina letar efter vatten för hon ska måla staketet, men hon hittar inget vatten så hon går in med spannen och penseln igen och tar istället en kvast som hon börjar sopa med utanför förrådet.

4.1.3 Regellekar

Vid andra tillfället för observation så var det främst vatten och rutschkanan som var i centrum. Barn samlade vatten, målade staketet och tvättade pinnar i vattnet. Vid rutschkanan handlade leken till stor del om att inte åka ner utan hålla i sina kompisar för att stanna kvar mitt i kanan. Man skojade även med varandra och drog av kompisens stövel, då övergick leken till hur man skulle få tillbaka den igen.

Pontus tar av Linus en stövel, Linus börjar då hoppa efter honom. Pontus har satt sig med stöveln uppe på kanan och Linus kryper upp för trappan. Linus vill att Mattias ska ta stöveln ifrån Pontus och ge honom stöveln men Mattias försöker inte ens. Mattias säger istället till Pontus att han ska ge Linus stöveln och då kastar Pontus iväg den en liten bit. Linus frågar nu de andra hur han ska få tag i den igen, han sätter sig på kanan och funderar. Pontus går bort till stöveln och lägger i en sten i den. Linus skriker och de andra pojkarna skrattar. Linus ber Pontus att få tillbaka den igen, och Pontus hämtar stöveln och ställer den närmre så Linus kan hoppa på ett ben fram till för att sedan ta på sig den igen.

Det var fyra barn som befann sig på rutschkanan samtidigt, två av dem tog mer plats, både fysiskt och vad gäller talutrymme. Barnen ifrågasatte varandra varför man inte gjorde som man sagt, som tillexempel när ett barn sa att en sten skulle hållas i handen och åka med ner för kanan, men istället så kastades stenen ner. Regler och möjligheter för att nå dit man ville blev centralt i pojkarnas lekar vid rutschkanan.

4.1.4 Lekens spontanitet

Vid observationstillfälle tre förekom fler olika lekar och aktiviteter än vid de andra två tillfällena. Här kunde man inte se något speciellt som var i centrum för lekarna, många olika saker användes och barnen förflyttade sig ständigt runt omkring på gården. Barn gungade och då pågick bland annat en lek som gick ut på att kunna ta en sko som låg på marken. Några barn letade efter fotspår i sandlådan och jämförde varandras spår för att kunna avgöra vilkens spår de hade hittat ifrån början. I sandlådan letades det även efter maskar och barn grävde gropar, blandade lera och fyllde en skottkärra med sand. Barn cyklade runt för att hitta ställen att leka på, stoppet blev några buskar där barnen gömde sig. Leken i buskarna övergick till att dra av varandra skorna och klättra mellan olika bra sittplatser.

Två barn cyklar runt huset och efter ett par varv stannar de och klättrar in i buskarna. De ska gömma sig för pedagogen. De börjar klättra runt på buskarna och bråkar om vem som ska sitta var. Pontus tar av Linus skon och då börjar Linus genast skrika eftersom att han vill ha tillbaka den. Pontus försöker ta på Linus skon igen men de går inte så båda hoppar ner ifrån busken och hjälps åt för att få på den. De klättrar genast upp i buskarna igen och börjar leta efter bra sittplatser.

Under denna tredje observation så hade lekarna hela tiden ett flyt då övergångarna mellan olika fokus föll sig naturligt utan att något avbrott uppstod. Ett par barn gick mellan att leka ensamma till att intressera sig för den andres lek och övergå till den för att sedan kunna gå tillbaka igen till ursprungsleken. Det ena barnet letade ibland maskar och emellanåt så städade barnet på gården genom att sopa rent. Flera gånger intresserade barnet ifråga sig för ett annat barns lek, som var att gräva fyrkantiga gropar i sanden, de hjälptes åt en stund att leta efter maska för att sedan fortsätta att leka ensamma igen. Utdraget ifrån den transkriberade observationen som följer nedan är redigerat för att lyfta fram innehållet i lekarna.

Efter att Felix, 5år, har sprungit några gånger fram och tillbaka med sin drake så orkar han inte springa mer för han är väldigt varm. Felix sätter sig i sandlådan med Lina, 3 ½ år. Han tittar vad hon gör. Lina letar efter maskar och Felix hjälper nu henne att leta i sanden. De gräver efter mask medan de flyttar sig runt i sandlådan. Felix börjar gräva en lång fälla i sanden och Lina strör i sand och säger att hon planterar. Båda barnen hämtar en varsin spade men de delar nu upp sig och gräver var för sig, Felix gräver en fyrkantig grop och Lina gräver vidare efter mask. Lina letar noga i sanden och tar upp allt hon kan hitta. Hon hittar många små pinnar som hon tror är maskar. Lina tar en paus ifrån letandet och sopar lite på gården, det ska bli rent och fint säger hon. Efter några minuter går Lina tillbaka till Felix och tittar om han har hittat något. Felix håller fortfarande på med sina fyrkantiga gropar. Lina går tillbaka till det stället hon letade på innan. Gräver nu med handen och inspekterar noga allt hon hittar.

Linus lek innehöll främst letande, men hon intresserade sig även för Felix gropar och planterade i fällan han gjort. Felix intresserade sig mest för sina fyrkantiga gropar, och han hjälpte stundvis Lina att leta efter mask.

4.2 Vad barn leker med

4.2.1 Utgångspunkten påverkar leken

Vid första tillfället för videoobservation så var vatten en central del i barns lekar, de smakade på vattnet och de letade efter maskar i det. Vid flera tillfällen när det handlade om vatten så hämtade barn spann och spade för att ta med sig det till sandlådan och göra lera, någon gång skulle det uppsamlade vattnet användas för att måla staketet runt gungorna, då använde barnen spadar och spannar och de hämtade även penslar och en skottkärra i förrådet. Barn använde föremål som redskap i sina lekar. Ett exempel på när barn använde föremål som redskap följer här;

Linus och Pontus, båda 6år, samlar vatten med en varsin spade och spann. De ska måla staketet, de börjar med att samla vatten i samma spann och kommer då på att de ska använda en cykel för att fortare komma bort med vattnet till staketet, men sen kommer Pontus på att det inte är någon mening eftersom staketet är så himla nära. De använder istället en skottkärra för att kunna samla mycket vatten till staketmålning.

Vid sista observationstillfället hade ett barn tillverkat en drake som togs med ut för att provflygas. Barnet sprang fram och tillbaka med draken över gårdsplanen. Det konstaterades att det behövdes ett längre snöre för att draken skulle kunna få mer fart och komma högre upp i luften. En pedagog hämtade ett längre snöre och knöt fast detta på draken som sedan prövade sin flygförmåga igen. Här är ett utdrag ifrån leken med draken;

Felix springer först fort och sedan lite lugnare, han vänder sig om och tittar på draken och hur den flyger. Efter en stunds springande kommer Felix på att det behövs ett längre snöre så han går fram till pedagogen och ber om mer snöre. Hon går in och hämtar det till honom och knyter ihop snöret med det han redan hade. Felix springer återigen fram och tillbaka på gården medan han tittar bakåt på sin drake. Han ber pedagogen om hjälp, hon ska ge draken ”börjafart”. Hon håller upp draken i luften och han springer igen.

Övriga saker som användes under observationen var; spannar, spadar, penslar, kratta, sopkvast, gungor, buskar, skottkärra och cyklar.

4.2.2 Hur redskap används

Endast en cykel användes vid första observationstillfället och då var det ett barn som cyklade och två som åkte. Det pågick inga samtal under cykelturen, den avbröts då föraren blev tillfrågad om att vara med och samla vatten för att kunna göra lera. När barn bestämde sig för att leka i sandlådan hämtades spann och spade antingen ifrån förrådet eller användes de spadar och spannar som redan fanns framme. När gungorna användes vid detta observationstillfälle var det enbart för att gunga. Alla barn som gungade ropade ramsor om att de ville ha mera fart, att de hade hög fart och att de kom högt upp i luften. Ett barn lekte i gruset som är under och runt gungorna, grävde en grop med händerna för att sedan gräva igen den igen.

Vid andra videoinspelningen så var det bara en cykel som hade blivit uttagen ur förrådet, men den användes utav större delen av barngruppen i omgångar. Barnen turades om att cykla och åka, den användes även för att transportera vattnet från pölen till staketet som skulle målas. Saker som användes under halvtimmen då observationen pågick var; cykel, pensel, spannar, spadar, sten, pinnar och en rutschkana. En sammanfattning har här gjorts utifrån leken med stenen på rutschkanan;

Pontus vill åka ner för rutschkanan med en sten i handen, han plockar upp en ifrån marken kastar ner den för kanan och åker efter. Mattias frågar varför han kastade ner stenen eftersom att han hade sagt att han skulle åka med den i handen. Pontus svarar inte på hans fråga utan frågar istället tillbaka om Mattias vill ha stenen. Mattias svarar inte om han vill ha stenen eller inte utan frågar gång på gång varför Pontus inte höll den i handen.

4.3 Hur pojkars respektive flickors lek ser ut

4.3.1 Pojkarnas lek

De visade ett stort intresse för avtryck i stenar men även för fotspår i sandlådan. Samtliga som letade, jämförde och försökte spåra eller finna en förklaring till hur avtrycken hamnat där var pojkar. De förde livliga diskussioner kring utdöda djur, skoavtryck och deras faktakunskaper kring ämnena. Samtidigt som de diskuterade så rörde de sig hela tiden, antingen hoppade de mellan stenarna eller så gick de runt och letade nya avtryck och försökte jämföra med de som hittats tidigare. Samtliga fyra barn som befann sig på rutschkanan var pojkar, de lekte att de inte skulle åka ner helt utan istället hålla sig kvar mitt i ruschkanan, detta genom att hålla fast i en kompis. Även här diskuterade pojkarna hur de gjorde och hur man skulle göra för att inte åka ner och när de drog av varandra stövlarna så diskuterade de hur man skulle få den tillbaka. Samma typ av diskussion gällde när pojkarna försökte ta en sko som låg på marken när de gungade. Leken med att ta av en sko och få tillbaka den igen som ägde rum vid buskarna hade samma typ av diskussion och målsättning som de andra båda sko- och stövellekarna, att få tillbaka den. Pojkar visade sig även ifrågasätta varandra varför de inte följde regler eller gjorde som de hade sagt ifrån början. Det var för pojkar viktigt att följa regler och göra så som man sagt att man skulle göra. Övriga lekar och aktiviteter som pojkarna representerade utifrån videoobservationerna var; gräva i sandlådan, leta mask och cykla.

4.3.2 Flickornas lek

Maskletade, cykling, gräva i sanden, måla staketet och gunga var det flickorna främst gjorde vid dessa tre observationstillfällen. Det var även en flicka som sopade rent på gården, hon tyckte det skulle vara rent och fint även ute på gården eftersom det snart var påsk. Flickorna hördes inte lika mycket som pojkarna, de hade inte heller några diskussioner och de ifrågasatte inte heller barn utifrån deras agerande och uttalanden. Flickornas samtal med andra barn var hur de skulle göra för att samarbeta på bästa sätt. Bland flickorna fanns inga lekar där de skojade med varandra genom att dra av varandra skorna eller liknande. Vid flera tillfällen lekte flickor ensamma, en flicka gungade ensam och emellanåt hoppade hon av gungan och satt under den och grävde i sanden. Hon sjöng en ramsa som gick ut på att det var roligt att gunga och att hon hade mycket fart.

4.3.3 Skillnader mellan pojkar och flickors lekar

Flickorna visade en viss tendens att anpassa sig efter pojkarnas lek och de bytte lekar när en pojke föreslog detta, och de hämtade de sakerna som pojkar bad om. Det var även en flicka som fick trampa när en annan flicka och en pojke ville åka på en cykel. Ingen utav flickorna vid någon av observationerna skrek på eller till någon, de hade en lägre ljudnivå när de lekte och lekarna var inte heller lika rörelsefulla som pojkarnas lekar. Pojkarna sprang uppför trappan vid kanan, de sprang även när de skulle hämta mer leksaker till leken i sandlådan.

För att kunna påvisa att det finns vissa skillnader mellan pojkars och flickors lek så sammanfattas vissa utdrag ur observationerna som tyder på skillnader.

Linus går iväg för att titta vad Mattias och Alfred gör borta vid de stora stenarna. De letar efter dinosauriespår i stenarna. [...] Linus skäller på Pontus som förtvivlat försöker övertala Linus att det går att göra på hans sätt också. Pontus tar upp en pinne ifrån marken och säger att han ska tvätta av den. [...] Linus frågar om det är någon som vill åka ner för kanan och sitta i hans knä, det ville Pontus så han sätter sig i Linus knä och de åker ner medan Linus skriker – ”Aj vilken smärta”! [...] Pojkarna hänger halvvägs ner i kanan och drar i varandra för att inte åka ner samtidigt som de skriker att de håller på att tappa taget. [...] Fyra pojkar letar efter fotspår i sandlådan, de gör avtryck för att se vem som har vilket spår. [...] Linus gräver med en spade och Pontus petar med en pinne i sanden. [...] Felix har gjort en egen drake som han har tagit med ut, han visar den för mig och berättar vad man ska göra med den. Han springer fram och tillbaka på gården för att få den att flyga.

Bea har gungat och stundvis legat under gungan genom hela observationstillfället. Hon har inte pratat med några andra barn på en stund men hon har däremot ropat en ramsa medan hon gungade, den handlade om att det var roligt att gunga och att hon hade hög fart. [...] Lina letar noga i sanden och tar upp allt hon kan hitta. Hon hittar många små pinnar som hon tror är maskar. [...] Lina letar efter vatten men hittar inget så hon går in med spannen och penseln igen och tar istället en kvast som hon börjar sopa med utanför förrådet. Hon säger att hon sopar och gör fint nu till påsk.

4.4 Pojkars respektive flickors val av leksaker

Här följer ett schema över vilka saker barnen använde vid utevistelsen på förskolan. Schemat innehåller samtliga tre observationstillfällen. Första parentesen står för tillfälle 1, mitten parenteserna är materialet som användes vid andra tillfället för observation och tredje parentesen redogör då för materialanvändningen vid observationstillfälle 3. Schemat är även uppdelat i två olika kolumner för att lättare kunna få en överblick vad pojkar respektive

flickor använde sig av i sina lekar. Återigen vill jag påpeka att det närvarade fler pojkar än flickor vid samtliga tre tillfällen för observation.

	Pojkar	Flickor
Sil:	(1) ( ) ( )	( ) ( ) ( )
Spade:	(1) (3) (5)	(2) (1) (1)
Spann:	(1) (2) (3)	( ) (1) (2)
Sopkvast:	( ) ( ) ( )	( ) ( ) (1)
Kratta:	( ) ( ) (1)	( ) ( ) ( )
Skottkärra:	(1) (1) (1)	( ) ( ) ( )
Pensel:	( ) ( ) (2)	( ) (1) (1)
Cykel:	(1) (2) (2)	(2) ( ) ( )
Pinne:	( ) (2) (3)	( ) ( ) ( )
Sten:	(3) (1) ( )	( ) ( ) ( )
Gunga:	(2) ( ) (4)	(3) ( ) (1)
Rutschkana:	(3) (4) ( )	( ) ( ) ( )
Material inifrån:	( ) ( ) (2)	( ) ( ) ( )

4.4.1 Redskap påverkar leken

Det går till viss del att säga utifrån det insamlade materialet att barns val av saker påverkas av vad de ska göra, alltså vad de behöver för saker i sina lekar. Detta gällde då barnen ville uppnå ett mål, då valde de saker som blev redskap för att nå det uppsatta målet. Detta gällde inte när de använde sig av gungor eller andra fasta lekredskap, vid dessa tillfällen såg situationen helt annorlunda ut. De fasta lekredskapen valdes först och olika lekar och aktiviteter uppstod sedan utifrån valet de gjort. Som exempel såg man att barnen först valde att de ville vara på ruschkanan och åka, härifrån utvecklades det en lek som gick ut på att man inte skulle åka ner utan istället kämpa för att hålla sig kvar. Samma princip blev tydlig då barn valde gungorna, medan barnen gungade så växte en lek fram, något mål skulle uppnås. Här hämtade inte barnen några andra saker som skulle vara till hjälp för att uppnå målet utan

istället försökte man finna möjliga lösningar för att nå dit. Lösningarna kunde vara allt ifrån ensamarbete till samarbete.

Cyklar och skottkärror ändvändes av pojkar för att ta sig från en punkt till en annan eller för att transportera saker med. Flickorna använde cyklarna främst för att någon annan uppmanade dem till att cykla. Det var endast vid ett tillfälle som ett barn ville använda sig av material inifrån förskolan, detta var en pojke som hade tillverkat en egen drake som han ville provflyga.

5 Diskussion och analys

Följande kapitel innehåller en analys och diskussion av resultatet som har knutits an till litteraturbakgrunden.

5.1 Lek

Resultatet av fallstudien visade att barn lekte främst i sandlådan, letade efter maskar och spår ifrån utdöda djur, gungade, åkte rutschkana, samlade vatten och skojade med varandra genom att ta av kompisens sko. Samtliga barn som medverkat vid videoobservationerna rörde sig mellan olika platser och likaså olika kompisar. Deras lekar bytte fokus och innehåll, samt att målsättningarna med lekarna förändrades under lekens gång. Dessa olika förändringar i lekarna kan förklaras med Knutsdotter-Olofssons syn på lekens styrning som något som kommer ifrån barnet. Hon menar att leken styrs av något inom individen som lockar till aktivitet (Knutsdotter-Olofsson, 1987). Barnens intresse för leken skulle på så vis kunna antingen vidareutveckla den eller förändra den genom att byta fokus. En annan möjlig förklaring till att barn kom och gick ur olika lekar skulle kunna vara deras nyfikenhet för vad andra barn leker. Enligt Löfdahl (2002) att lek inte är ett entydigt begrepp, utan har många innebörder beroende på vad man har som fokus när man studerar lek. Man kan välja att titta på lek som ett sätt att förstå omvärlden och ett tillvägagångssätt barn använder för att skapa mening. Lek behöver inte användas för att lära, skapa eller utveckla, barn leker även för att det är roligt (Löfdahl, 2002). Barnen i fallstudien bytte vid flera tillfällen fokus i sina lekar och det kan förklaras med det som Löfdahl lyfter, barn leker inte alltid för att lära eller utveckla något utan de leker även för att det är roligt.

Moyles (1995) däremot anser att lek inte bara är ett rent nöje utan även nytta för barnet eftersom de utvecklar olika förmågor medan de leker, bland annat sociala och intellektuella. Detta visas tydligt i resultatet där barn diskuterade och använde sina kunskaper för att förklara för varandra, men även för att själva förstå sig på sin omvärld och olika saker som har påverkat världen vi lever i idag. Barn lekte flera olika lekar där man drog av varandra stövlarna och skorna. Dessa lekar skapade möjligheter för barnen att pröva olika känslor och statuspositioner. Barnet som tog skorna hamnade i en maktposition där den kunde bestämma när och hur det andra barnet skulle få tillbaka skon igen. Barnet som blev av med skon började genast skrika att det ville ha skon tillbaka och blev i leken arg. Enligt Moyles (1995)

är leken en slags socialiseringsprocess som tillåter barn att pröva verkliga känslor och roller men i en låtsassituation.

5.2 Utegården och leksaker

Enligt Mårtensson (2004) har utegårdens miljö stor betydelse för barns lek. Miljöns utformning påverkar både vad och var på gården barnen väljer att vistas och leka. Det är inte bara själva lekplatsen och dess utrustning som är avgörande för lekarna, utan även buskage, friytor och löst material som finns runt omkring. Utifrån videoobservationerna kunde man se att antingen valde barnen först vad de ville göra, som till exempel leka i sandlådan, då hämtade barnen de sakerna de tyckte sig behöva. Mera saker till sandlådsleken hämtades efter hand då barnen behövde mer redskap för att kunna fortsätta med det som påbörjats. Valde barnen däremot var de ville vara, vistas på ett fast lekredskap, så utgick leken ifrån lekredskapet. Barn som gungade bytte fokus från gungningen i sig till att försöka ta något ifrån marken utan att hoppa av gungan. Samtliga saker barnen använde i sina lekar blev redskap för att kunna nå sina mål och delmål. Pojkar använde redskapen i lekar för skapa möjligheter i leken, medan flickor använde leksakerna som redskap för att utföra vardagliga sysslor. Exempel på pojkars och flickors användning av leksaker som redskap är när en pojke använde en kratta för att skapa plats åt sina sandspannar, en flicka använde en sopkvast för att göra fint på gården. Cyklar användes av pojkar för att kunna ta sig ifrån ett ställe till ett annat. Pinnar användes också av pojkar, användningen gick främst ut på att peka med dem eller peta på något, men pinnarna blev även tvättade.

När man studerar hur barnen i fallstudien rör sig och hur de går vidare i sina lekar genom att hämta mer material eller hur de låter en lek utveckla en annan så stämmer detta väl överens med det Norén-Björn (1999) diskuterar. Författaren anser att ute utvecklas barnen på ett annat sätt eftersom flera av deras sinnen används samtidigt och kroppen har mer utrymme för rörelse och ljudnivån blir helt annorlunda. Ute finns det fler möjligheter till att kunna gå undan, att leka ifred (Norén-Björn, 1999). I videoobservationerna framgår det att barn söker sig till lite mer avskilda platser för att leka. Ett exempel på detta är barnen som cyklar en runda för att hitta ett bra gömställe där de ska gömma sig för pedagogen. Här sökte barnen sig till ställe där de kunde lekar och vara ifred.

5.3 Genusperspektivet

I Sandbergs & Pramling-Samuelssons studie (2005) blev det synligt att pojkar ofta leker regellekar medan flickor mest leker rollekar. Även Rithander (1991) lyfter att flickor leker rollekar, klär ut sig och leker omvårdande lekar. Däremot skriver författaren att pojkar främst leker konstruktionslekar där de bygger kojor, lego eller använder rörliga leksaker. Pojkars regellekar visade sig även i denna studie, dock blev inga rollekar hos flickorna synliggjorda. En anledning till att det inte framkom rollekar bland flickorna skulle kunna vara det låga antalet flickor som deltog i undersökningen. Pojkar i denna undersökning, visade vissa tendenser till att leka konstruktionslekar, pojken som grävde fyrkantiga gropar i sanden kan vara ett exempel på konstruktionslek. Det visade sig även i Sandbergs & Pramling-Samuelssons studie (2005) att flickor tenderar att leka lite lugnare. Även detta stämmer bra överens med resultatet denna studie gav, flickorna varken skrek till eller på andra barn, deras lekar var inte heller lika fartfyllda. Flickorna skojade inte med andra barn genom att ta deras skor eller stövlar som pojkarna gjorde vid flera tillfällen.

Odelfors (1996), Hedlin (2004), Sandberg & Pramling-Samuelsson (2005) Svaleryd (2002) är överens om att det sociala könet, genus, är påverkbart och uppstår i interaktion mellan människor. Omvärldens förväntningar och krav appliceras på barn som då styrs in i en rolltyp som samhället anser vara typisk manlig eller kvinnlig. Odelfors (1996) menar vidare att människor som befinner sig i någon typ av interaktion med varandra ger betydelser åt begreppen pojke och flicka. Man blir sitt genus genom att umgås, efterlikna och följa samhällets normer. Som individ blir man tilldelad en position och den intas för att inte avvika och riskera att inte bli accepterad. Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv blir det viktigt att ta reda på vem man är och var man tillhör. Eftersom uppsatsens syfte inte var att reda på om eller hur barnen påverkats av samhällets normer eller vad barn har fått för roller utifrån sitt genus så är det svårt att avgöra om de har blivit påverkade eller försöker leva upp till den rollen de skulle kunna fått just för att inte avvika och riskera att hamna utanför gemenskapen som Odelfors (1996) diskuterar kring. Det går inte att utesluta möjligheten att de observerade barnen är påverkade utav samhällets normer och faktiskt har blivit tilldelade roller som de försöker leva efter. Videoobservationen visar att det är en pojke som är ledaren när han leker tillsammans med en flicka.

Slutresultatet av denna studie blev att pojkar tenderar att leka mer utåtriktad, fartfyllt och fantasirikt. Flickornas lek visade sig i denna studie går i riktning till att vara mer inåtriktad,

lugnare och mer vardagsrelaterad. Detta skulle kunna förklaras som en avspegling av dagens samhälle. Den bild vi som föräldrar, medmänniskor och media ger våra barn avspeglas i deras lekar, förhållningssätt till omvärlden samt i deras relationer till andra barn. Utifrån resultatet min undersökning gav så fanns skillnader i pojkars och flickors lek men även i deras sätt att vara och kommunicera. Om dessa skillnader beror på de såväl uttalade stereotyperna som finns i vårt samhälle finner jag det än mer viktigt att som pedagog motverka dessa skillnader och främja jämställdheten inom förskolans värld. Personligen tror jag på ett samhälle där alla individer oavsett kön och genus behandlas lika och har samma förutsättningar i livet. Därför hoppas jag att denna uppsats kan inspirera pedagoger liksom föräldrar till att lägga en grund hos våra barn som står för ett jämställt samhälle. Åtminstone hoppas jag att de kan ha i sitt medvetande att det finns skillnader mellan pojkars och flickors lek och att detta går att förändra på sikt och på så vis skapa ett mer jämställt samhälle där alla är lika mycket värda.

6 Sammanfattning

Barn har genom alla tider lekt och gör än idag. Lek som ett fenomen i sig, men också lek ur ett genusperspektiv har intresserat forskare många år tillbaka i tiden. Utelek har däremot inte blivit lika uppmärksammat och omskrivet som innelek. Syftet med den här undersökningen är dels att studera vad barn leker och med vad de leker och dels att studera leken ur ett genusperspektiv. Mot bakgrund av syftet söks svar på följande frågor:

- Vid fri utelek på förskolan, vad leker barn?
- Vad leker de med?
- Hur ser pojkar respektive flickors lek ut?
- Hur ser pojkars respektive flickors val av leksaker ut?

Lpfö 98 lyfter att alla barn ska få vistas utomhus och ha tillgång till material som kan användas i lek. Verksamheten ska skapa utrymme så barnen kan leka både inne och ute på förskolan utifrån deras tankar, planer, kreativitet och fantasi (Läraryrket, 2005).

I litteraturgenomgången tas relevant forskning kring området upp. Litteraturen förklarar vad genus innebär, definierar lek och påvisar vad tidigare forskning har kommit fram till vad det gäller pojkars och flickors lek såväl ute som inne. För att kunna besvara frågorna som ställts kring barns utelek så användes en fallstudie, en såkallad kvalitativ metod som enligt Denscombe (2000) gör det möjligt att studera en speciell handling i sin naturliga miljö. Bell (1999) påpekar att en fallstudie kan utföras på flera olika sätt, forskningsmaterialet kan exempelvis samlas in genom en videofilmning som sedan granskas på djupet.

Barnen som medverkade i videoobservationerna var 3 ½- 6 år. Det deltog fler pojkar än flickor vid samtliga tre observationstillfällen. Resultatet visar att barn lekte i sandlådan, åkte rutschkana och letade efter maskar och spår av utdöda djur, samlade vatten och sopade rent och fint på gården. Sakerna som användes var bland annat; spadar, spannar, cyklar, penslar, pinnar och fast lekutrustning. Det framkom av videoobservationerna att pojkar och flickor väljer i princip samma material till sina lekar med undantag ifrån att flickor inte lekte med pinnar och stenar. Att det finns skillnader mellan flickors och pojkars lekar framkom också, pojkarna lekte regellekar och många gånger var pojkarna mer högljudda när de lekte och hade

fler fartfyllda lekar, lekarna tenderade till att vara utåtriktade. Flickor påvisade utifrån studien vara mer öppna för förslag om lekar och byten mellan olika lekars fokus, och de lät pojkarna styra vändningarna i lekarna. Flickorna lekte stundvis lekar som innehöll vardagliga sysslor såsom städning och plantering. Flickor samtalade med varandra istället för att diskutera eller skrika på och till varandra. Då det inte deltog lika många flickor som pojkar i undersökningen kan detta påverkat slutresultatet på frågeställningarna som ställts ur ett genusperspektiv. Övriga saker som skulle kunna påverkat resultatet är, årstid, gruppammansättning och tillfälliga intressen.

Referenslista

Almqvist, B. (1991). *Barn och leksaker*. Lund: Studentlitteratur.

Almqvist, B. (1994). *Approaching the culture of toys in Swedish child care: A literature survey and a toy inventory*. Uppsala: Universitetet i Stockholm.

Bell, J. (1993). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Birgerstam, P. (1997). *Kvinnligt och manligt i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken –för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Hangaard-Rasmussen, T. (2002). *Leksakernas virtuella värld: essäer om leksaker och lek*. Lund: Studentlitteratur.

Hedlin, M. (2004). *Det ska vara lika för alla så att säga... En intervjustudie av lärandestuderandes uppfattningar om genus och jämställdhet*. Kalmar: Högskolan i Kalmar.

Henkel, K. (2006). *En jämställd förskola- teori och praktik*. Skärholmen: Jämställt.se.

Knutsdotter-Olofsson, B. (1987). *Lek för livet: en litteraturgenomgång av forskning om förskolebarns lek*. Stockholm: HLS.

Langlo Jagtøien, G. m.fl. (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare..

Lindqvist, G. (2006). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Läraryrskommittén (2005) *Lärarens handbok*: Stockholm: Läraryrskommittén.

Löfdahl, A. (2002). *Förskolebarnens lek- en arena för kulturellt & socialt meningsskapande*. Karlstad: Institutionen för utbildningsvetenskap.

Moyles, J. (red.), (1995). *Släpp in leken i skolan!* Stockholm: Runa.

Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken- en studie av utomhuslek på förskolegården.* Alnarp: SLU.

Nelson, A. & Nilsson, M. (2002). *Det massiva barnrummet- teoretiska och empiriska studier av leksaker.* Malmö: Forskarutbildningen i pedagogik, Lärarutbildningen, Högskolan i Malmö.

Nelson, A. & Svensson, K. (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande.* Stockholm: Liber.

Norén-Björn, E. m.fl. (1999). *Uteboken.* Uppsala: Liber.

Odelfors, B. (1996). *Att göra sig hörd och sedd: Om villkoren för flickor och pojkars kommunikation på daghem.* Stockholm: Stockholms universitet.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv.* Ljubljana: Korotan.

Patel, R. & Davidsson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur.

Pramling- Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan.* Lund: Studentlitteratur.

Ritander, S. (1991). *Flickor och pojkar i förskolan- hjälpfröknar och rebeller.* Solna: Almqvist & Wiksell.

Sandberg, A. & Pramling-Samuelsson, I. (2005). **An interview study of gender differences in preschool teachers' attitudes toward children's play.** *Early Childhood Education Journal.* (5) ss. 297-305.

Skolverket (1999). *Olika på lika villkor- en antologi om jämställdhet i förskolan.* Stockholm: Liber.

SOU. (1997:157). *Att erövra omvärlden. Förslag till läroplan till förskolan*. Stockholm: Fritzes.

SOU. (2004: 115). *Den könade förskolan – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete. Delbetänkande av Delegationen för jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Svaleryd, K. (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.

Tullgren, C. (2003). *Den välreglerade friheten - att konstruera det lekande barnet*. Malmö: Malmö Högskola.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L (2002) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Elektronisk källa

www.konsumentverket.se *Regler i Sverige för lekplatser och lekredskap*. Karlstad: Konsumentverket.

http://www.konsumentverket.se/Documents/sakerhet/regl_Sv_lekplats_lekred.pdf

Hämtat: 2009-04-15

www.libris.kb.se *LIBRIS – Nationella bibliotekssystem*. Stockholm: Kungliga biblioteket, Nationell samverkan, Enheten för Librissystem.

Hämtat: 2009-04-19

BILAGA I

Hej Föräldrar!

Ska göra mitt examensarbete nu och kommer filma vid tre tillfällen på ert barns avdelning, så jag behöver ert tillstånd att få filma ditt barn och sedan använda materialet när jag skriver mitt arbete. Det jag valt att skriva om är utelek på förskolan, vad barn leker och vad de leker med. Kommer även att skriva ur ett genusperspektiv där jag jämför pojkars och flickors lek. Barnens lek ifrån filmen kommer att bli en löpande text, intressanta delar kommer att väljas ut och ingå i mitt examensarbete. Det är bara jag som kommer att titta på filmen, inga riktiga namn på barn kommer att finnas med och filmen kommer att förstöras när uppsatsen är klar. Ni som tackar nej kommer att respekteras och era barn kommer då inte att bli filmade.

Mvh / Anna Andersson, Student vid Högskolan i Kristianstad

Jag tillåter att mitt barn filmas: JA_____ NEJ_____

Jag tillåter att materialet används till ett examensarbete: JA_____ NEJ_____

Barnets namn: _____

Målsmans underskrift: _____

Datum: _____